

משך חכמה

פרשת שמיני פסקא לג - מ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקלד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[לד]

(יא, ד) אַךְ אֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֶּרֶה וּמִמִּפְרֵסֵי הַפְּרִסָּה אֵת

הַגָּמֶל כִּי מַעֲלֵה גֶרֶה הוּא וּפְרִסָּה אֵינָנוּ מִפְרֵיס טָמֵא הוּא לָכֵם :

מדוע כתוב "ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה"

(יא, ד) אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה³.

בתורת כהנים (פרק ד סעיף א) גירסא אחרת. ובגמרא בכורות דף

טז, א הגירסא מנין לתמורת פסולי המוקדשין שמתה, תלמוד

לומר ממעלי הגרה כו' מנין לחמש חטאות מתות כו' תלמוד לומר

ממפריסי הפרסה כו'. הביאור, דממעלי הגרה, הלא סימן

הטומאה שלו שאינו מפריס פרסה, והוא בחוץ. ויליף מזה תמורת

פסולי המוקדשין, שמומו ניכר, דעל מום שבסתר אינו נפדה.

ובאידיך קרא דמפריסי הפרסה, שסימן טומאה שלו שאינו מעלה

גרה, והוא סימן טומאה שבסתר, מרבה לחמש חטאות שמתו

פרשת מאכלות האסורות וטומאתן

ויקרא פרק יא, א - מז

פסקאות: לג - נד

[לג]

ויקרא יא, א (א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאָל אַהֲרֹן לֵאמֹר אֲלֹהִים :

מדוע כתוב לאמור אליהם

(יא, א) וידבר ה' כו' לאמר אליהם¹. בתורת כהנים (פרשתא ב, א)

לאלעזר ואתמר. דהואיל דיני קרבנות פסולים נאמרו בפרשה זו

דטמאים כמבואר בכורות טז, א, ובתורת כהנים (פרשה ב, תחילת

פרק ד, אות א) חמש חטאות המתות ותמורת פסולי המוקדשים,

לכן אמר לכהנים. ודו"ק².

לדקדק, דתיבות "ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה" נראה כמיותר, כיון

דכתיב בכל מין ומין אם אינו מעלה גרה או אינו מפריס פרסה. לפיכך

רבתינו למדו מתיבות אלו, דכאן בא הכתוב ללמד שתמורת פסולי

המוקדשים מתה, וכן ללמד שחמשה חטאות מתות. ממעלה גרה למדו שיש

בהמה כשרה שהיא מעלה גרה והיא טמאה כמו שכתוב בסיפא דקרא טמא,

וממפריס פרסה למדו שיש מפריס פרסה וטמא. אלא שנחלקו הגירסאות בין

תורת כהנים והגמרא בכורות בזה. דלפי התורת כהנים (פרק ד סעיף א)

למדו חמשה חטאות מתות ממעלה גרה, ותמורת פסולי המוקדשים שמתה

ממפריס פרסה, ולפי הגמרא בכורות (טז, א) הגירסה היא להפך, דממעלי

גרה לומדים על תמורת פסולי המוקדשים שמתה, וממפריסי פרסה לומדים

על חמשה חטאות מתות.

והטעם שבגמרא בכורות הפכו את הדרשה נראה, כיון שממעלי הגרה, סימן

הטומאה שלו הוא שאינו מפריס פרסה, וסימן זה הוא בחוץ, ומזה לומדים

על תמורת פסולי המוקדשין שסימן שלו גם בחוץ שמומו ניכר, שעל מום

שבסתר אינו נפדה. ומהפסוק מפריסי הפרסה, שסימן טומאה שלו שאינו

מעלה גרה, והוא סימן טומאה שבסתר, לומדים לחמש חטאות שמתו

בעליהן או נמצאו לאחר כפרה או ולד תמורה שאינו ניכר, וזה ברור.

¹ [לג] (יא, א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאָל אַהֲרֹן לֵאמֹר אֲלֹהִים "ע"כ. יש לדקדק,

מדוע כתוב "לאמר אליהם". ובכל התורה כתוב רק לאמור. ובתורת כהנים

(פרשה ב, סוף פרק ב, אות א) אמרו וז"ל "לאמר להם, לבנים, לאלעזר

ולאיתמר" ע"כ. מבואר דאמור אליהם בא ללמד, שיאמר במיוחד גם לאלעזר

ואיתמר. ויש לדקדק, מדוע דוקא פרשה זו אמר ה' יתברך ללמד את אלעזר

ואיתמר. ונראה, דהנה בבכורות (טז, א) למדו מפרשה זו דיני קרבנות

פסולים, מפרשה זו של טמאים. ובתורת כהנים (פרשה ב, תחילת פרק ד,

אות א) למדו מפרשה זו, חמש חטאות המתות ותמורת פסולי המוקדשים,

לכן אמר לכהנים. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

² תמצית דבריו: יש לדקדק, מדוע כתוב לאמר אליהם. ואמרו

בספרא, דבא לומר, שיאמר לבנים, לאלעזר ואיתמר מלבד כל

ישראל. והטעם בזה, כיון שבפרשה זו נאמרו דיני קרבנות

פסולים וחמש חטאות מתות, שהם במיוחד לכהנים.

[לד]

³ [לד] (יא, ד) אַךְ אֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֶּרֶה וּמִמִּפְרֵסֵי הַפְּרִסָּה

אֵת הַגָּמֶל כִּי מַעֲלֵה גֶרֶה הוּא וּפְרִסָּה אֵינָנוּ מִפְרֵיס טָמֵא הוּא לָכֵם "ע"כ. יש

משך חכמה

פרשת שמיני פסקא לג - מ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקלד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

והוא אפילו בשערו וכיוצא בזה טהור, מפני שאז חזינן שאינו אצלו רק מקריי לא בטבעית, יעויין שם היטב בתוספות (שם, ד"ה זה). ולפי זה יתכן, מה דבשפן אמר ופרסה לא יפריס בעתיד, שמדבר על הזכר הנולד מן הנקבה טהורה, והוא פרסה לא יפריס, פירוש, שאם דומה לגמרי לשפן, שרואין אנו אצלו קליטת פרסותיו, הוא ענין השתנות טבעי לא מקרה, שהמקרה לא יתמיד, ויאות לומר עליו בעתיד לא יפריס, אבל אם מקצת דומה לאמו הטהורה, אם כן קליטת פרסותיו הוא ענין מקרי, ואינו טמא. ובארנבת, שהיא נקבה, יעויין ראב"ע, אמר, שאף אם תלד מין שגם פרסותיו סדוקות, וזה טהור הבא מן הטמא, גם כן טמא, אף על פי שהוא מפריס פרסה, מכל מקום, כיון שנולד ממין שפרסה לא הפריסה בעבר, טמא. כן יתכן. ודו"ק⁶.

רגיל, ולכן נוקט לשון הוה שאינו מפריס פרסה, אבל הכתוב בשפן איירי משפן זכר [דשפן הוא הזכר], שנולד מן נקבה טהורה שנולד לה ולד דומה לשפן שמעלה גרה ופרסותיו קלוטות, ועל זה אמר, שאם דומה לגמרי לשפן שרואים שגם בעתיד לא יפריס פרסה, וההשתנות שלו היא השתנות טבעית לא מקרית, כי המקרה לא יתמיד, אז הוא טמא אפילו שנולד מן הטהור, אבל אם מקצת דומה לאמו הטהורה, אז פרסותיו הקלוטות אינם בטבעיות לו רק ענין מקרה, ואינו טמא, וכאן רמזה תורה לדין טמא הנולד מן הטהור, שאם ניכר שצורתו הטמאה היא מקרה הוה טהור.

וארנבת היא נקבה של שפן כמבואר ברבי אברהם אבן עזרא, ושם איירי בנקבה טמאה שילדה טהור, ובא הכתוב ללמד, שכיון שאמו טמאה, אפילו שהנולד הוא טהור, טמא הוא, כיון שאמו טמאה, ולכן כתוב בלשון עבר, לומר שארנבת זו, הנולד ממנה טמא, כיון שאמו בעבר לא הפריסה פרסה, שנולד ממין טמא מוחלט שלא היה לו פרסה, לכן טמא הוא, ולכן כתוב לשון עבר. נמצינו למדים, דמרומו בתורה כל הסוגים, גמל הוא הרגיל, לכן כתבו לשון הוה. שפן זה טמא הנולד מטהור, וארנבת ללמד על טהור הנולד מן הטמא. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁶ תמצית דבריו: הטעם שכתוב בגמל לשון הוה, מפריס פרסה, בשפן לשון עתיד, ובארנבת לשון עבר – דמרומו בתורה כל הסוגים. גמל, הוא הרגיל, לכן כתבו לשון הוה. שפן, זה טמא הנולד מטהור, ולכן כתוב לשון עתיד, שרק אם בטבעיות הוא לא

בעליהן, או נמצאו לאחר כפרה או ולד תמורה, שאינו ניכר, וזה ברור⁴.

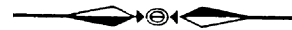
[לה]

(יא, ד – ו) - (ד) אף את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפריסה את הגמל כי מעלה גרה הוא ופריסה איננו מפריס טמא הוא לך: (ה) ואת השפן כי מעלה גרה הוא ופריסה לא יפריס טמא הוא לך: (ו) ואת הארנבת כי מעלת גרה הוא ופריסה לא הפריסה טמאה הוא לך:

מדוע כתוב בגמל לשון הוה, מפריס פרסה, בשפן לשון עתיד, ובארנבת לשון עבר

(יא, ד-ו) ודע⁵ דתנאי דפרק קמא דבכורות (ז, א) רבי אליעזר ורבי יהושע דסברי דגמל בן פרה טמא, רק אם סימן אחד דומה לאמו,

⁴ תמצית דבריו: הטעם שכתוב "ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה", ללמד על תמורת פסולי המוקדשים שמתה, ועל חמשה חטאות שמתות. ומבואר בפנים איך לומדים.

[לה]

⁵ [לה] (יא, ד – ו) - (ד) אף את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפריסה את הגמל כי מעלה גרה הוא ופריסה איננו מפריס טמא הוא לך: (ה) ואת השפן כי מעלה גרה הוא ופריסה לא יפריס טמא הוא לך: (ו) ואת הארנבת כי מעלת גרה הוא ופריסה לא הפריסה טמאה הוא לך: ע"כ. לפנינו שלושה פסוקים על מעלי גרה שאינם מפריסי פרסה, גמל שפן וארנבת. ויש לדקדק טובא, מדוע בגמל כתוב לשון הוה "ופרסה איננו מפריס", בשפן כתוב לשון עתיד "ופרסה לא יפריס", ובארנבת כתוב לשון עבר "ופרסה לא הפריסה".

ונראה בזה, דהנה מבואר בבכורות (טז, א) דרבי אליעזר ורבי יהושע סברי, שאם נולד לפרה ולד צורת גמל, אם יש לו סימן אחד דומה לאמו הטהורה, אפילו רק בשערו וכיוצא בו טהור, כמבאר ברש"י ותוס' שם, והטעם בזה, כיון שבאמת הוא נולד מטהור, אז אם הוא דומה לגמל שפרסותיו קלוטות, אבל יש לו סימן דומה לאמו קצת, אמרינן שבאמת הוא טהור, אלא שסימן הטמאה שלו הוא מקריי ולא טבעי.

ועל פי זה יש לבאר את כל שינויי הפסוקים, דהפסוק בגמל מדבר מגמל

משך חכמה

פרשת שמייני פסקא לג - מ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקלד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

אדם עויין שם. ועיין תורת כהנים (פרשה ב, תחילת פרק ד, אות ח-י)⁸.

[לז]

(יא, ח) מְבַשְׂרֵם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנַבְלַתְם לֹא תִגְעוּ טְמְאִים הֵם לְכֶם :

פירושו הכתוב "בנבלתם לא תגעו" לפי הספרא, ומדוע עם הארץ נאמן ברגל

(יא, ח) ובנבלתם לא תגעו⁹. דרשו (תורת כהנים פרשה ב, תחילת פרק ד, אות ח-ט. ראש השנה טז, א), מכאן דחייב אדם לטהר

כאשר עומדים לאכילה, ולכן כשהם חיים מותר לסחור בהם, ורק בנבלתן לא תגע בהם, אם כן מצאנו בלשון הכתוב מקור לדינא דמתני' בשביעית, ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁸ תמצית דבריו: פשט הכתוב, ובנבלתם לא תגעו, בא ללמד, שאסור לסחור בנבלות של דברים האסורים, כדתנן במסכת שביעית, ודוקא בנבלות שעומדים לאכילה, אבל בחייהם שלא עומדים לאכילה, מותר לסחור בהם.

[לז]

⁹ [לז] (יא, ח) "מְבַשְׂרֵם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנַבְלַתְם לֹא תִגְעוּ טְמְאִים הֵם לְכֶם" ע"כ. מבואר בחגיגה (כו, א), שאף על פי שכל ימות השנה אין העם הארץ נאמן על הטהרות, מכל מקום בכל רגל נאמן עם הארץ על הטהרות. וצריך טעם מדוע נאמן ברגל על הטהרות.

ונראה בזה, דהנה בתורת כהנים דרשו על הכתוב כאן, דהא דכתיב ובנבלתם לא תגעו, בא ללמד שחייב אדם לטהר עצמו ברגל אפילו ישראל. וז"ל (פרשה ב תחילת פרק ד אות ח - ט) "ובנבלתם לא תגעו. יכול יהו ישראל מוזהרים על מגע נבילות, ת"ל (ויקרא כא, א) אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו, הכהנים אין מטמאים למתים, ישראל מטמאים למתים. קל וחומר, אם מטמאים למתים חמורים, לא יטמא לנבילות הקלות, הא מה אני מקיים ובנבלתם לא תגעו, ברגל". ע"כ ומובא גם בראש השנה (טז, א).

והנה חייבו חכמים לכל אדם להטהר אפילו עם הארץ, והאמינו לעם הארץ על הטהרות ברגל, כמבואר בחגיגה (כו, א), וצריך טעם מדוע האמינו לעם

[לו]

(יא, ח) מְבַשְׂרֵם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנַבְלַתְם לֹא תִגְעוּ טְמְאִים הֵם לְכֶם :

מה פשט הכתוב "ובנבלתם לא תגעו"

(יא, ח) מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו⁷. פירוש, כמו שנקרא עסק משלוח יד (דברים יב, ז. דברים כח, ח), כן נקרא בשם מגע, ופירוש, שלסחור אסור בנבלתם (שביעית ז, ג). ודוקא מחיים שאינם עומדים לאכילה מותר, כמבואר בירושלמי (בבא קמא ז, ז), הביאוו תוספות בבא קמא דף פב ע"ב ד"ה לא יגדל

יפריס - לשון עתיד - הוא טמא, אבל אם רק במקרה, ויש לו דמיון לאמו קצת, טהור. וארנבת, בא ללמד על טהור הנולד מן הטמא - שהוא טמא, כיון שאמו לא הפריסה פרסה בלשון עבר, דהיינו טמאה מוחלטת.

[לו]

⁷ [לו] (יא, ח) "מְבַשְׂרֵם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנַבְלַתְם לֹא תִגְעוּ טְמְאִים הֵם לְכֶם" ע"כ. יש לדקדק, מה פירוש הכתוב "ובנבלתם לא תגעו", והרי אין אסור להטמא לטומאת נבלת בהמה, דאפילו כהנים שאסורים להטמא אינם אסורים אלא לטומאת מת ולא לשאר טומאות, כדאיתא בספרא (פרשה ב תחילת פרק ד אות ח - ט) וז"ל "ובנבלתם לא תגעו יכול יהו ישראל מוזהרים על מגע נבילות, ת"ל אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו, הכהנים אין מטמאים למתים ישראל מטמאים למתים, קל וחומר אם מטמאים למתים חמורים לא יטמא לנבילות הקלות, הא מה אני מקיים ובנבלתם לא תגעו ברגל". ומובא בראש השנה (טז, א), ויבואר להלן פסקאות לו-לח, אבל אין פשט הכתוב.

ונראה בזה, דהנה משלוח יד הוא עסק, כמבואר בכתוב (דברים יב, ז. דברים כח, ח). לפי זה יש לומר, דגם מגע הכונה עסק, ובא הכתוב ללמד שאסור לסחור בנבלתם, כמבואר במסכת שביעית (ז, ג). והטעם שדוקא בנבלתם אסור ולא בחייהם, כיון שבחייהם אינם עומדים לאכילה, לכן מותר לסחור בהם כמבואר בירושלמי בבבא קמא סוף פרק מרובה (ז, ז) והביאו בתוס' בבא קמא (פב, ב ד"ה לא יגדל), דמותר לגדל סוסים וחמורים כיוון שעומדים למלאכה, מוכח שכל האיסור של סחורה בדברים טמאים הוא רק

משך חכמה

פרשת שמייני פסקא לג - מ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקלד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(יא, ח) מְבַשְׂרֵם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנֵבְלָתֶם לֹא תִגְעוּ טְמְאִים הֵם לָכֵם :

האם לוקין על לאו זה דצריך להטהר ברגל

(יא, ח) ובנבלתם לא תגעו כו'¹¹. ברגל (תורת כהנים פרשה ב, תחילת פרק ד, אות ח-ט. ראש השנה טז, א). יעויין בר"מ (טומאת אוכלין טז, י) דאינו לוקה על זה. וכוונתו, דאין זה לאו גמור, רק כמו ניתן לחכמים, בזמן שצריך טהרה. וראיה מהא דאשכחן בתוספתא דמועד קטן (א, ב), והביאה ר"מ פרק ו מהלכות יום טוב, דשורפין הפרה ברגל בחול המועד, והא מטמאי כל העוסקים בפרה מתחילה ועד סוף (פרה ד, ד), ואי משום טהרת ישראל, והלא טעונין הזיה ג' וז' ימים, ורובם יכול הטהרה

"כל ישראל מוזהרין להיות טהורים בכל רגל מפני שהם נכונים ליכנס במקדש ולאכול קדשים, וזה שנאמר בתורה ובנבלתם לא תגעו ברגל בלבד ואם נטמא אינו לוקה, אבל בשאר ימות השנה אינו מוזהר" עכ"ל, והטעם שאינו לוקה, כיון דסבור הרמב"ם שאין זה לאו גמור, רק ניתן לחכמים הלכה, שיש זמנים שצריך שיהא טהרה, וחכמים החליטו שזמן הרגל הוא זמן טהרה לכל ישראל.

ויש להביא ראיה שאינו לוקה על לאו זה, דהנה איתא בתוספתא דמועד קטן (ב, ז), דשורפין את הפרה ברגל בחול המועד, והרמב"ם הביאה להלכה בהלכות יום טוב (פרק ז הלכה יא), ואם היה לאו גמור איך שורפין את הפרה בחול המועד, והרי שריפת הפרה מטמא את כל העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף (פרה ד, ד). ואין לומר דאפילו שהוא לאו גמור, מכל מקום בשביל טהרת ישראל התירו לעבור על לאו זה שיטמאו העוסקים בה, בשביל רבים שיטהרו על ידי הזאה, זה אינו נכון, דכל מי שמזין עליו צריך הזיה ג' וז' ימים, אם כן רוב אלו שמזין עליהם יהיו טהורים רק לאחר הרגל, ואיך מותרין להטמאות, על כרחך דניתן זה לחכמים, ואינו רק רמז ואסמכתא, הך דבנבלתם לא תגעו.

אבל יש לדחות ראיה זו, דהנה בתוספתא דשבועות (א, ד) אמר רבי נתן, שרק על טומאות גויות, היינו טומאות המת, חייבים על טומאת מקדש וקדשיו, אבל השורף הפרה כו' שהן טומאות קדושות, אין חייב על טומאת מקדש וקדשיו, לפי זה אפשר לומר, שבאמת לוקה על לאו דבנבלתם לא תגעו, ומכל מקום שורפין את הפרה בחול המועד, כיון שהיא טמאת קדשות, שאין חייבים עליהם בטומאת מקדש וקדשיו, ולכן אין מוזהרים על טומאה זו ברגל, ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

עצמו ברגל. ויתכן להיות, הא דהאמינו עם הארץ ברגל על טהרות (חגיגה כו, א), משום דהלכה כחכמים דאמרי איזה עם הארץ, כל שאינו מניח תפילין [ברכות מז, ב], וברגל דאין שום אדם מניח תפילין [דגם חול המועד לאו זמן תפילין (שלחן ערוך אורח חיים לא, ב)] אין כאן סימן מי הוא חבר, לכן האמינו וטהרו מגע עם הארץ ברגל, וכמו בכלי חרס דנאמנין, יעויין שם סוף חגיגה (כו, א)¹⁰.

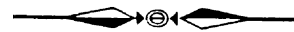
[לח]

הארץ, דאף על פי שחייבו על כל אדם להטהר, מכל מקום מאי שנא כל השנה דאין העם הארץ נאמן, ומדוע ברגל נאמן עם הארץ.

ויתכן להיות, דבכל השנה יש היכר מי הוא עם הארץ, ויזהרו ממנו שלא יטמא הטהרות, דעם הארץ הוא זה שאינו מניח תפילין כמבואר בברכות (מז, ב) לפי חכמים והלכה כחכמים.

לפי זה יש לומר, דכיון שבחול המועד אין מניחים תפילין כמבואר בשלחן ערוך אורח חיים (לא, ב), דגם חול המועד לאו זמן תפילין, אם כן לא יהיה היכר מי הוא הארץ שיזהרו ממנו בנגיעת טהרות, לפיכך האמינו לעם הארץ, כיון שאי אפשר להזהר, והיא גזירה שאין לעמוד בה, לכן התירו מגע עם הארץ ברגל. ומטעם זה האמינו לעם הארץ להיות נאמן על כלי חרס בירושלים, כיון שאין עושים כבשונות בירושלים לעשות כלי חרס, ואם לא נאמין לעם הארץ יהיה מאוד קשה לשמור בטהרה כלים מהם, כמבואר גם שם בחגיגה (כו, א). ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

¹⁰ תמצית דבריו: לפי הספרא, בנבלתם לא תגעו, בא להזהיר שכל אדם חייב להטהר ברגל, ואף עם הארץ, ונאמן עם הארץ על הטהרות ברגל. והטעם שהאמינו לו, כיון שברגל אין היכר מי הוא עם הארץ, דכולם אינם מניחים תפילין, שזה ההיכר בין עם הארץ ללא עם הארץ, וכיון שאין היכר, אי אפשר להזהר מהם.

[לח]

¹¹ [לח] (יא, ח) מְבַשְׂרֵם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנֵבְלָתֶם לֹא תִגְעוּ טְמְאִים הֵם לָכֵם " ע"כ. מובא בפסקא לז דברי התורה כהנים, דדרשו חז"ל מהאי קרא שחייב כל אדם לטהר עצמו ברגל, ומביאה הרמב"ם וז"ל (טומאת אוכלין טז, י)

משך חכמה

פרשת שמייני פסקא לג - מ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקלד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(יא, כו) לְכֹל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרֻסַת פְּרֻסָּה וְשָׁסַע אֵינְנָה שְׁסַעַת וְגָרָה אֵינְנָה מְעַלָּה טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנֶּגַע בָּהֶם יְטֵמָא:

מה בא הכתוב "כל הנוגע בהם יטמא" ללמד

(יא, כו) בתורת כהנים (פרשה ד, תחילת פרק ו, פסקא א)¹³. כל הנוגע בהם יטמא, להביא את בהמה טמאה שלא תהיה שחיטה מטהרתה כו'. ויפלא לכאורה, דהא הך קרא דריש התורת כהנים על אבר מן החי, כמבואר באורך פרשה ד' (תחילת פרק ו, פסקא ו), ואיך שייך כאן הך דאין שחיטה מטהרתה. ואולי דאין מקרא יוצא מידי פשוטו, ופשטיה דקרא לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה כו' מיירי בנבלת בהמה טמאה, וקרא וכל הולך על כפיו (פסוק כז) מיירי בחיה טמאה, וקרא דוכי ימות מן הבהמה אשר

בפסקא ה-ו שפסוק כו מדבר באבר מן החי, אם כן איך דרשו לפני כן בפסקא א שבא ללמד על בהמה טמאה שאין שחיטתה מטהרתה, והרי פסוק זה מדבר באבר מן החי ולא בבהמה שחוטה.

ואפשר לומר דאף על פי שחז"ל דרשו את פסוק כו על אבר מן החי, מכל מקום אין מקרא יוצא מידי פשוטו, ופשטות הכתוב הוא, שפסוק כו דכתיב ביה בהמה "לְכֹל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרֻסַת פְּרֻסָּה כו'" מדבר בנבלת בהמה טמאה, ופסוק כז דכתיב ביה חיה "וְכָל הוֹלֵךְ עַל כַּפָּיו בְּכָל הַחַיָּה הַחֹלֶקֶת עַל אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם" מדבר מנבלת חיה טמאה, ופסוק לט "וְכָל הַחַיָּה הַחֹלֶקֶת עַל אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם" מדבר בנבלת חיה טמאה, ומדבר בבהמה טהורה, כמו שפירשו הפשטנים. וכיון שפסוק כו מדבר מנבלת בהמה טמאה, שפיר דרשינן מיתורא דקרא, דבא ללמד ששחיטתה אינה מטהרתה.

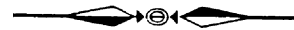
ואל זה כוון רבי יונתן בחולין דף ע, ב "למדנו נבלת בהמה טהורה שמטמאה, ונבלת בהמה טמאה שמטמאה, ונבלת בהמה טמאה שמטמאה כו'". שמפרש כפירוש הפשטנים. ורש"י שם מפרש וז"ל "למדנו כו' דכתיב (ויקרא ה, ב) או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה, וכתיב (כאן פסוק לט), וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה, הרי חיה טמאה ובהמה טמאה ובהמה טהורה אבל נבלת חיה טהורה לא למדנו שתטמא ומנין" עכ"ל. [וקשה לפירושו, דבויקרא כתוב שאם נגע מה דינו לענין טומאת מקדש וקדשיו, אבל צריך קרא שבכלל טמאים הם, לכן לפי הפשטנים זה המקור כאן. ולא מצאתי מי הם הפשטנים שכתב רבינו]. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

להיות בהם אחר הרגל, ואיך מותרין להטמאות, על כרחך דניתן זה לחכמים, ואינו רק רמז ואסמכתא הך דבנבלתם לא תגעו. אמנם בתוספתא דשבועות פרק קמא (הלכה ד) אמר רבי נתן, דרק על טומאת גויות חייבין על טומאת מקדש וקדשיו, אבל השורף הפרה כו' שהן טומאות קדושות, אין חייב על טומאת מקדש וקדשיו, לכן אפשר דלית בהו אזהרה דבנבלתם לא תגעו, רק כטמאי נבלות דחייבין בהו על טומאות מקדש וקדשיו, וזו"ק¹².

[לט]

¹² תמצית דבריו: בתורת כהנים למדו מהכתוב ובנבלתם כו', שכל אדם חייב לטהר עצמו ברגל, וכתב הרמב"ם שאין לוקין על לאו זה מי שמטמא עצמו ברגל. והטעם, כיון שאין לאו ממש אלא שניתן לחכמים לחייב, מתי להזהר בטהרה, ואין זה רק אסמכתא.

[לט]

¹³ [לט] (יא, כו) "לְכֹל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרֻסַת פְּרֻסָּה וְשָׁסַע אֵינְנָה שְׁסַעַת וְגָרָה אֵינְנָה מְעַלָּה טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנֶּגַע בָּהֶם יְטֵמָא" ע"כ. יש לדקדק, כבר נאמר למעלה שבהמות אלו טמאות, ומדוע חוזר הכתוב ואומר לכל הבהמה כו'. וחכמינו זכרונם לברכה למדו מכאן דרשות הרבה, ודרשו על סיפא דקרא "כל הנוגע בהם יטמא", דבא ללמד שבהמה טמאה, שחיטתה אינה מטהרת אותה מטומאת נבלות. וז"ל (פרשה ד, תחילת פרק ו, אות א) "כל הנוגע בהם יטמא. להביא את בהמה טמאה, שלא תהא שחיטתה מטהרתה".

אבל יש לדקדק, דעל הכתוב הבא "וכו" וְכָל הוֹלֵךְ עַל כַּפָּיו בְּכָל הַחַיָּה הַחֹלֶקֶת עַל אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנֶּגַע בְּנִבְלָתָם יְטֵמָא עַד הָעֶרֶב", דרשו חז"ל (שם, פסקא ה-ו) וז"ל "הו" כל הולך על כפיו זה הקוף, כל הולך להביא את הקופד ואת חולדת הסנאים, ואת אבני השדה ואת כלב הים זו חיה טהורה, חיה טמאה מנין, תלמוד לומר ההולכת על ארבע, כל חיה, להביא את הפיל. (ו) אם נאמר למעלה למה נאמר למטה, אלא העליונים באבר מן החי, והתחתונים באבר מן המת כו' ע"כ. הנה מבואר שדרשו

משך חכמה

פרשת שמיני פסקא לג - מ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקלד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

אך¹⁵ האמת יורה דרכו על פי מה דאמרו חולין עג, ב מיתה עושה ניפול [באבר המדולדל] והוי כאבר מן החי ומטמא משום אבר מן החי, ושחיטה אינה עושה ניפול ואין בו רק מצות פרוש בלבד. ולכן בבהמה טמאה הוי שחיטה דילה כמיתה, ועושה ניפול, דכיון דאינה מטהרה מידי נבילה, תו האבר המדולדל מטמא משום אבר מן החי דהוי כניפול מחיים, וקא משמע לן כל הנוגע בהם יטמא, היינו באבר המדולדל לאחר שחיטת הטמאה, וברור¹⁶.

היא לכם לאכלה (פסוק לט), מיירי בנבלת בהמה טהורה, וכמו שפרשו הפשטנים. ואל זה כוון רבי יונתן בחולין דף ע, ב למדנו נבלת בהמה טהורה שמטמאה, ונבלת בהמה טמאה שמטמאה, ונבלת חיה טמאה שמטמאה כו', שמפרש כפירוש הפשטנים [ורש"י פירש באופן אחר]¹⁴.

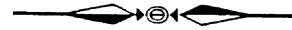
[מ - המשך]

ישוב הסתירה בתורת כהנים

מטהרתה מטומאת נבלות, לכן אמרינן שהשחיטה לא עושה שהאבר נפל מחיים ויהיה לו דין אבר מן החי, כיון ששחיטה מוציאה מידי אבר מן החי, אבל מיתה אינה מטהרתה, לכן האבר נשאר בדין אבר מן החי שנפל. אבל שחיטת בהמה טמאה, שאין שחיטתה מטהרת מידי נבלה, הרי שחיטתה כמיתת בהמה טהורה שעושה ניפול, אם כן אבר המדולדל בבהמה טמאה ונשחטה עושה ניפול, ודינו כאבר מן החי. ולפי זה, שני הפירושים של התורה כהנים לא רק שאין סותרים זה לזה, אלא הם ממש משלימים זה את זה ככפתור ופרח, דברישא אמרו ששחיטתה אינה מטהרתה, ואם כן שחיטה הוי כמיתה, ולאחר מכן דרשו שפסוק זה מדבר באבר מן החי, והיינו דבא ללמד, שאם היה אבר מדולדל ונשחטה הבהמה הטמאה, דין האבר כאבר מן החי, ששחיטתה עושה אותה ניפול כמיתת בהמה טהורה, ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

¹⁶ תמצית דבריו: באמת דברי הספרא אינם סותרים זה את זה, דבהמה טהורה שיש לה אבר מדולדל ומתה, המיתה עושה את האבר המדולדל כאילו נפל מחיים, ודינו כאבר מן החי, שכזית ממנו אינו מטמא אלא אבר שלם, אבל אם נשחטה הבהמה, כיון ששחיטה מתירה לאכילה ומטהרת מנבילה, לפיכך האבר אין דינו כמו שנפל לפני השחיטה, אלא הוא כאילו נשחט עם הבהמה, וכיון שהוא מדולדל דינו כנבילה שכזית ממנו מטמא. וכל זה בבהמה טהורה ששחיטתה מטהרת, אבל שחיטת בהמה טמאה, שאין שחיטתה מטהרת מידי נבלה, הרי שחיטתה כמיתת בהמה טהורה שעושה ניפול, אם כן אבר המדולדל בבהמה טמאה ונשחטה עושה ניפול, ודינו כאבר מן החי. ולפי זה, שני הפירושים של התורה כהנים לא רק שאין סותרים זה לזה, אלא הם ממש משלימים זה את זה ככפתור ופרח.

¹⁴ תמצית דבריו: הכתוב "כל הנוגע בהם יטמא", בא ללמד, לפי הספרא, ששחיטת בהמה טמאה אינה מטהרתה מטומאת נבלות, וקשה הרי במקום אחר הספרא דורש האי קרא שמדבר באבר מן החי, ויש לומר שמכל מקום אין מקרא יוצא מידי פשוטו, ופשוטו הוא, דאיירי בנבלת בהמה טמאה, ויתור הלשון בא ללמד ששחיטתה אינה מטהרתה.

[מ]

¹⁵ [מ - המשך] אבל באמת יש ליישב דברי התורה כהנים שאין בהם סתירה כלל, והם משלימים זה את זה, דהנה איתא בחולין (קכט, ב) שאבר מן החי, בשר הפורש ממנו טהור, דאין טמא אלא אבר שלם. אבל בשר הפורש מנבלה, כזית ממנו מטמא נבלה. ואבר שהוא מדולדל בבהמה שאינם יכולים לחיות ולהדבק בשאר הגוף, כל זמן שהבהמה חיה אינו מטמא כלל, לא כאבר מן החי ולא כנבלה, ואם מתה הבהמה, האבר המדולדל אין דינו כנבלה שיהא כזית ממנו טמא, אלא דינו כאבר מן החי שפרש מהבהמה שכזית ממנו טהור, והטעם בזה, שכיון שהיה מדולדל הרי הוא כפרש מחיים מן הבהמה, אלא שכל זמן שהיא חיה אין לו דין של אבר מן החי, אבל במיתתה המיתה עושה אותו כמו שנפל מחיים ממנו, ודינו כאבר מן החי, וכל זה דוקא במיתה, אבל בשחיטה אינה עושה אותו כמו שנפל מחיים, אלא דינו כנבלה ומטמא כזית ממנו, וזה כונת חז"ל בחולין (עג, א) שאמרו "מיתה עושה ניפול ושחיטה אינה עושה ניפול", שמיתה עושה שנפל האבר כבר מחיים, ושחיטה אינה עושה שנפל מחיים, ואם היא בהמה טהורה יש מצוה שלא לאכול האבר, שאין השחיטה עושה ניפול מחיים, והרי הוא כאבר מדולדל שיש לפרוש ולא לאכול.

וכל זה שיש הבדל בין מיתה לשחיטה, הוא בבהמה טהורה, ששחיטתה